

Pisane senožeti, naša zelena nafta

Monografija o travnikih

Strme in pisane površine so zelo bogate z rastlinskimi in živalskimi vrstami

Ste vedeli, da so pisane senožeti v Sloveniji eno naših naravnih bogastev, ki nam jih zavidajo tisti, ki v svojih državah takih površin skoraj ne premorejo več? Senožeti so večinoma na pobočjih hribov na obrobjih vasi, a najdemo jih tudi v ravninskem svetu. Naše oči pritegnejo s cvetjem, ki ga je tam veliko več kot na travnikih in tudi njegove barve so intenzivnejše.

JASNA KONTLER SALAMON

Vse, kar bi strokovnjake, a tudi ljubitelje rastlin utegnilo zanimati o senožetih, je predstavljeno v monografiji *Senožeti, roviti – strme in pisane površine*, katere uredniki so dr. Blanka Ravnjak, dr. Jože Bavcon in dr. Nada Praprotnik.

O tem, zakaj si senožeti zaslužijo tolikšno pozornost, smo se pogovarjali z dr. Bavconom, dolgoletnim direktorjem Botaničnega vrta Univerze v Ljubljani, in dr. Ravnjakovo. Slednja je predstavila tudi namen monografije. »Za pisane smo se odločili, ker imamo še veliko čudovitih travnikov z bogato biodiverziteto, prebivalci Slovenije pa tega večinoma ne vedo in tudi ne cenijo dovolj. Zato se že pojavljajo procesi, ki vodijo v izginotje teh travnatih površin. Lepoto naših naravnih vrtov še kako cenijo tudi tujci, ki obiščejo Botanični vrt in jih peljemo tudi na ogled Slovenije. Vsi pravijo, da imamo zaklade pred domačim pragom,« je povedala.

Brez gnojenja

Dr. Bavcon senožet opredeljuje kot površino, kjer se kosi le enkrat na leto, običajno sredi poletja, ko že odpadejo semena, prav s tem pa se ohranja rastlinska mnogovrstnost. »Tam, kjer je bilo več zemlje, so bile njive, seno za živino pa so večinoma dajale senožeti. Tam raste malo trave in včasih so jo, zaradi strmine ali zelo skope zemlje, morali celo žeti s srpi. Od tod ime.« Med značilnosti senožeti sodi tudi to, da se jih nikoli ne gnoji, še posebno ne z mineralnimi gnojili. Gnojenje bi hitro uničilo njihovo rastlinsko pestrost.

Kot pričajo stare fotografije, je bilo pred desetletji v Sloveniji ne-

primerno več senožeti. Večina jih je izginila po obratni poti svojega nastanka pred stoletji; nastale so s krčenjem gozda, izginile pa z zaraščanjem. To se zgodi, ko zanje nihče ne skrbi in se v nekaj letih zato zarastejo. Po petih letih jih grmičevju lahko iztrga samo še motorna žaga, po desetih pa je večinoma že prepozno. Rešitev je, kot beremo v monografiji, zelo preprosta: najbolje bi bilo senožet enkrat na leto ali najmanj enkrat na dve ali tri leta pokositi, ker bi jo s tem ohranili.

Bogastvo vrst

Senožetne travnike ogroža tudi prezgodnja košnja. Bavcon je povedal, da so nekoč tudi najrodovitejše travnike kosili dvakrat ali trikrat, zdaj tudi petkrat ali šestkrat. »Nekoč so se kmetje izogibali zgodnji košnji, ker se je trava potem posušila in niso imeli krme za zimo.« Vse večjo nevarnost, še posebno za ravninske senožeti, pa pomenijo tudi invazivne rastlinske vrste, na primer kanadska zlata rozga, orjaška zlata rozga in japonski dresnik.

Travišča senožeti so izpostavljena soncu, zato so tamkajšnje rastline večinoma nižje, a zato, kot piše v monografiji, trdnjše, lepše in barvitejše. Tisti, ki so veliko v naravi, vedo, da ima vsaka senožet svojo podobo. Za to skrbi vedno drugačna sestava rastlin. Nekatere vendar izstopajo: po višini kobulnice, barvitost pa dajejo senožetnim osati in glavinci. Cvetočji močvirski ali ilirski meček pa senožeti spremini v rajske poljane.

Na eni senožeti je lahko tudi 150 različnih rastlinskih vrst (toliko so jih našli na sušnem travniku, ki meri pol hektara in ga upravlja Botanični vrt Univerze v Ljubljani). V večini evropskih držav takšnih travnikov nimajo več. »Na kongresu v Švici so nam povedali, da se trudijo, da bi obnovili najmanj en pisan travnik. Kolikor vem, jim ni uspelo,« je povedal Bavcon.

Turistični produkt

Monografija predstavlja tudi etnološki vidik senožetnih travnikov, ki so bili nekoč ključni za preživetje kmetov. Košnje so bile tisto kmečko delo, ki je sodilo med najbolj priljubljene, ker so se ljudje ob

njem družili. Velikost senožeti so nekoč merili po tem, koliko koscev je treba zbrati, da so jih lahko pokosili v enem dnevu.

Senožeti imajo za Slovenijo tudi hortikulturni in ekoturistični pomen. Tako kot so ti naravni vrtovi večinoma že izginili v drugih evropskih državah, bodo izginili tudi pri nas, če se ne bomo zavedeli njihove vrednosti. Ekoturisti zelo cenijo pisane travnike, ti imajo poleg naravovarstvene tudi veliko tržno vrednost. »Senožeti bi lahko bile naš pomembni turistični produkt. Pisani travniki so dejansko naša zelena nafta,« je prepričana Ravnjakova.

A, kot sta takoj dodala naša sogovornika, pri ohranjanju senožeti ne gre samo za denarno stimulacijo. Ravnjakova pravi: »Pomembno je ozaveščanje, da so travniki lahko nekaj dragocenega. Potem jih bomo tudi znali varovati tako, kot varujemo druge dragocenosti.«

- Beseda senožet izvira iz besede žeti, saj so se jih včasih zaradi strmega terena morali lotiti s srpi.
- Velikost senožeti so nekoč merili po tem, koliko koscev jo lahko pokosi v enem dnevu.
- Senožeti se kosijo enkrat na leto, poleti, in jih ne gnojimo.

»Pomembno je ozaveščanje, da so travniki lahko nekaj dragocenega. Potem jih bomo tudi znali varovati tako, kot varujemo druge dragocenosti.«

BI IMELI SVOJO SENOŽET?

Botanični vrt Univerze v Ljubljani, ki letos praznuje 210-letnico neprekinjenega delovanja, ima tudi lastno senožet. Že od leta 1998 spremlja suhi travnik v Rojah na obrobju Ljubljane, od leta 2001 pa ga ima v najemu in tako skrbi za in-situ varstvo rastlin. Seneni drobir s travnika, predstavitev travnika najširši javnosti ter povezanost travniških rastlinskih vrst z opravevalci je tudi del informacijskega projekta *Life Naturaviva Biodiverzitet – umetnost življenja*. Botanični vrt je eden izmed desetih partnerjev projekta. Jože Bavcon je povedal: »S senenim drobirjem, ki ga delimo na promocijskih dogodkih projekta, poskušamo ljudi spodbuditi, da si sami ustvarijo cvetoči travnik in tako poskrbijo za biodiverzitet.«

150

rastlinskih vrst so našli
na sušnem travniku, ki ga
upravlja Botanični vrt UL

Jože Bavcon
Blanka Ravnjak
Nada Praprotnik

**SENOŽETI, ROVTI –
STRME IN PISANE POVRŠINE**

**MEADOWS –
STEEP AND COLOURFUL GRASSLANDS**

